

Jesus Christ. Retrieved March 12, 2025, from <https://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/20241024-enciclica-dilexitnos.html>

Certeau de, M. (1989). *Lo spazio del desiderio*. Gli «Esercizi Spirituali» di Loyola. In *Il parlare angelico: figure per una poetica della lingua: secoli XVI e XVII*. Olschki.

Homer (1894). *Iliada*. Lewental.

Platon (1986). *Timajos*. *Kritias albo Atlantyky*. PAN.

Онтологічні засади трансгуманізму

Валерія Онищенко

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Онтологічна криза сучасності, характерна для західної картини світу, виявляється у втраті знаттєво виражених відповідей щодо природи буття, людини та її місця у світі. Вона завершує великий історичний період, що почався з Ренесансу, набув виразних форм у Модерні й у XX ст. привів до появи «нового світу» – Світу Людини, як унікальної культурно-історичної епохи. Цей процес зумовлений зміною буттєвої парадигми мислення та переоцінкою цінностей, що спричинило радикальні зміни у західному сприйнятті світу й людини.

Ключовою онтологічною «подією», що спровокувала згадані зміни, стало «перепозиціонування» Абсолюту: Бог як Абсолютне Буття й особистісний Центр світобудови поступається людині – буттю одночасно особистісному та відносному, де він «звужується» до суто людського розуміння. Відтепер людина, новий, умовний абсолют, прагне оволодіти світом, мало не поглинути його, перетворивши на власне творіння і водночас перебравши на себе весь його сенс і фактичність.

Виникає парадокс: людина – відносна, умовна та принципово неповна в її самовизначенні поза абсолютних засад буття – Абсолюту, стає головною онтологічною константою

світу. Це і є Світ Людини, який зумовляє нову форму утопічного мислення, де модифікація самої людини виступає способом подолання онтологічних обмежень, навіть зміни світових кордонів (Сватко, 2019).

Парадигма «збування» та осмислення нового світу, що формувалася останні п'ять століть – від Піко делла Мірандоли до Ф. Фукуями (Сватко, 2019, с. 48), визначила подальшу долю західної раціональності, що свого часу призвело до онтологічної кризи модерну. Просвітницький проект раціональності, керований людським відносним інтелектом, привів до панування інструментального розуму з його «абстрактним функціонуванням механізму мислення» (Горкгаймер, 2006, с. 24). Раціональність перестала бути засобом пізнання істини, перетворившись на механізм контролю й панування (Horkheimer & Adorno, 2002).

На наш погляд, трансгуманізм виник на цьому підґрунті як проект подолання людських обмежень через технології (Bostrom, 2003, р. 4), та спроба автономного філософського осмислення Світу Людини. Проте, це не самостійний феномен, а продовження тенденції: якщо Модерн прагнув контролювати природу, то трансгуманізм поширює цей контроль і на саму людину. Цей процес має нігілістичний характер, адже зміни у світі тепер залежать не від його абсолютних засад, а від змін у людині, навіть на фізичному рівні (Сватко, 2019, с. 50).

Трансгуманізм як філософська ідея і своєрідна «нова філософія» сучасності, має саме онтологічне підґрунтя, адже він стосується «фундаментальної природи реальності, знання та існування» (Vita-More, 2019, р. 69). Це свідчить про спробу сформувати цілісну онтологічну модель буття, що зародилася після християнського Середньовіччя Європи, але оформилася як концепція лише у ХХ ст.

Здійснений аналіз засвідчує, що сучасні утопічні проекти, як-от трансгуманізм, є логічним продовженням цілком конкретних попередніх епох. Це відповідь на кризу раціональності, спровоковану Ренесансом, започатковану ще оформлену в епоху Просвітництва, загострену в модерні часи і остаточно виражену нині.

Бібліографія:

- Горкгаймер, М. (2006). *Критика інструментального розуму* (М. Култаєва, Пер.). ППС-2002.
- Сватко, Ю. (2016). Фрагментарій «великої гри» для XXI століття. Вступ. *Наукові записки НаУКМА*, 180, 22–29.
- Bostrom, N. (2003). *The Transhumanist FAQ. A General Introduction (Version 2.1)*. World Transhumanist Association.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. (2002). *Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments*. Stanford University Press. (Original works published 1947).
- Vita-More, N. (2019). History of Transhumanism. In N. Lee (Ed.), *The Transhumanism Handbook* (pp. 49–61). Springer Verlag.

Проблема абстракцій і мислення у свідомості та житті у творі «Присмерк Європи» Освальда Шпенглера

Арсен Стрелецький

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

«Присмерк Європи» на початку свого існування не сприймали як релевантний текст, на який варто посилалися. Громадськість відмовилася від отримання попередження (Hughes, 1952), і менше ніж за десять років невідомий спершу автор став одним із найконтroversійніших у 20-х роках минулого століття.

Проблема мислення у Шпенглера йде суміжно із проблемою життя та природи, але ми не помітимо системності та чіткості, які часто зводять нас до категоріальності як у Канта чи Аристотеля. Шпенглер знав: «абстрактні та загальні ідеали» – вже не цікаві (Hughes, 1952, p. 12). Людина є мікрокосмом в макрокосмі, і, за логікою Шпенглера, неможливим є їхній відрив. Всі спроби меншого за обсягом поняття описати більше призводять до механістичності, штучності поглядів і, врешті-решт, смерті. Життя по-